

„maar ik stel de vraag juist daarom, — en zoo kom ik tot ons uitgangspunt terug: — moet ik nu de kunst van zoo'n „enkel-maar-schilder” zonder geestelijken achtergrond of eruditie van eenige beteekenis even hoog of zelfs hooger gaan stellen dan die van een dichter, dien men zich nu eenmaal zonder die eruditie en een sterk geestelijk leven niet denken kan? Ik wil niet zeggen, dat ik een landschap van Weissenbruch niet mooi vind en van de beschouwing niet geniet, maar ik vraag toch: wat is er achter, welke diepere perspectieven zijn er, die ons worden geopend en aan welke overpeinzing wij ons kunnen opbouwen?”

Ik was bij een zoo scherpe stelling van het probleem blij, dat wij intusschen Nieuwkoop waren binnengereden, waar — even voorbij den slanken toren en het fijngelede zeventiende-euwsche Rechtshuisje, dat met zijn lichtrooden baksteen stond te glanzen in de vroege middagzon, — het oude logement Het Vliegende Paard aangewezen was voor den koffiedisch. Niet om de discussie te ontloopen, maar omdat deze zeker wel beter kon worden voortgezet in de rust van het plaatsje onder den lindenboom achter aan de kleine vaart, onder het genot van een landelijk koffiemaal, dan onder het voortpeddelen langs den open grindweg, waar telkens een nieuwe uitkijk tusschen de hofsteden of een nieuw beeld in het wolken spel aan den kostelijk blauwen hemel onze aandacht wel moest in beslag nemen.

Daar achter aan den stillen waterkant, waar juist een paar struische boerendeerns in een kleine roeischiit de wasch hadden thuisgebracht, en waar de blik, langs een huisje aan de overzij van de smalle vaart, getrokken wordt naar een ver verschiet, waar even de plas blikkert, — daar is het beter praten.

Ik voel de aanwezigheid van Weissenbruch, zoo als hij daar aan hetzelfde steigertje in de schiit zal gestapt zijn om in het riet te gaan liggen met schilderkist en penseelen, met de groote parapluie als beschermer van zich en zijn werk tegen te fellen zonnebrand; of met den duffel aan en op klompen met het vischtuig ree voor een strooptocht den wijden plas op. En ik herken het boerderijtje aan den overkant met het steigertje aan de vaart en het verschiet, al is er nu een watertoren gekomen op de plaats van een molen. „Kijk,” zeg ik tot mijn makker, die zich vergast aan krentenmik, „daar is een stukje werkelijkheid na vijftig jaren nog bijna net zoo als het Weissenbruch tot een klein, maar kostelijk schilderijtje vervoerde. Ik ken er ook een penteekening van, die Van Gogh's Haagsche schetsen in herinnering brengt.”

Van dit stukje werkelijkheid uit, dat daar voor ons ligt, sober en bekrompen met zijn verzakte steigertje en zijn wat verwaaide boomen, zet zich nu ons gesprek van zoeven, als vanzelf weer in. „Hier zat de schilder,” ga ik voort, „en hij zag wat wij zien; meer